

ПСИХОЛОГО-ОСВІТНІ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНІЧНІ АСПЕКТИ ЮРИДИЧНОЇ І ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 351.75:342.9

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-3-283-292

Костянтин БУГАЙЧУК®

доктор юридичних наук, доцент
(Харківський національний університет
внутрішніх справ, м. Харків, Україна)

УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ, ЯКІ ГОТУЮТЬ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

У статті проаналізовано останні нормативні зміни до законодавства України про вищу освіту в частині удосконалення діяльності закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання. Проведений порівняльно-правовий аналіз повноважень закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання щодо розробки власних нормативних актів, інструкцій, вимог щодо організації освітнього процесу.

На підставі проведеного дослідження сформульовано пропозиції щодо удосконалення змісту нормативно-правових актів, що стосуються організації освітнього процесу у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, порядку підготовки здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» та «доктор наук», порядку призначення керівників цих закладів та вимоги до осіб, що претендують на посади ректорів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання.

Ключові слова: МВС України, Національна поліція України, вища освіта, заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, освітній процес, наукова діяльність.

Постановка проблеми. Заклади вищої освіти системи МВС України, які готують поліцейських, є невід'ємною частиною загальної системи вищої освіти України. Водночас їхня діяльність характеризується певною специфікою, яка полягає в особливому порядку створення, діяльності, фінансування, управління, і, звичайно, нормативно-правового регулювання. Протягом всього періоду діяльності ЗВО системи МВС нормативно-правова основа їх діяльності була предметом особливої уваги Міністерства внутрішніх справ України та науково-педагогічного складу цих закладів. Справа полягає в тому, що нормативно-правові акти Міністерства освіти і науки не завжди відповідали реаліям підготовки майбутніх працівників поліції і потребували певної конкретизації з боку координуючого міністерства. Крім того, після ухвалення нової редакції Закону України «Про вищу освіту» постала реальна потреба узгодження відомчої нормативної бази з його положеннями. Наприкінці 2021 року Верховна Рада України схвалила низку законів, спрямованих на впорядкування статусу та особливостей діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання, а отже, ми повинні проаналізувати їх подальший вплив як на організаційну, так і на освітню складову діяльності відомчих ЗВО, які готують поліцейських.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Різноманітні аспекти діяльності закладів вищої освіти системи МВС були розглянуті у наукових працях В. Аброськіна, О. Авраменка, Д. Диської, М. Долинської, К. Ізбаш, М. Коваліва, Б. Логвиненка, І. Савельєвої, Д. Швеця [1–9]. Вони здебільшого були присвячені особливостям організації освітнього процесу [2; 7–9], питанням надання

© К. Бугайчук, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2429-5010>

klbugaychuk@gmail.com

майбутнім поліцейським юридичної освіти [1; 4], загальним питанням адміністративно-правового статусу суб'єктів, які здійснюють підготовку кадрів для Національної поліції України та особливостям планування освітньої діяльності в системі МВС України [3; 5–6]. Водночас останні нормативні та організаційні зміни, які відбулися у відомчій системі освіти, зумовлюють проведення додаткових наукових досліджень в окресленій сфері.

Метою цієї статті можна визначити формулювання основних напрямів удосконалення нормативно-правового регулювання діяльності закладів вищої освіти МВС України, які готують поліцейських в контексті останніх змін у законодавстві у сфері вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. 17 грудня 2021 року Верховною Радою України був ухвалений Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо військової освіти та науки» № 1986-IX [10]. Ним, зокрема, були передбачені суттєві організаційні зміни в діяльності закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання системи Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС України), що готують поліцейських.

У Законі України «Про вищу освіту» автори розділили два типи спеціалізованих закладів вищої освіти, які отримали назви «вищий військовий навчальний заклад» та «заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання» відповідно. Вважаємо такий крок виваженим і своєчасним, адже зазначені заклади вищої освіти мають різну сферу спеціалізації та різні напрями подальшого працевлаштування випускників, крім того, до їх діяльності ключовими стейкхолдерами встановлюються різнопланові вимоги як до організації освітнього процесу, так і до програмних результатів навчання за певними спеціальностями.

Отже, до закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання тепер треба відносити заклади вищої освіти державної форми власності, які здійснюють на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах середнього та вищого складу Національної поліції України, начальницького складу з метою задоволення потреб МВС України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань [11].

Крім того, відповідно до внесених змін МВС України, до сфери управління якого належать відповідні заклади вищої освіти, що готують поліцейських, має право своїми нормативно-правовими актами встановлювати особливі вимоги щодо: 1) управління закладами вищої освіти із специфічними умовами навчання; 2) діяльності та повноважень органів управління і громадського самоврядування; 3) кандидатів на посади керівників (заступників керівників) відповідних закладів вищої освіти; 4) додаткових до визначених стандартами вищої освіти компетентностей та програмних результатів навчання за відповідними освітніми програмами; 5) відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення курсантів, слухачів, ад'юнктів (аспірантів), докторантів; 6) порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії; формування індивідуальних навчальних планів та індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів вищої освіти; 7) особливості повноважень та обов'язків керівника закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання тощо [11].

Загалом позитивно оцінюючи намагання узгодити діяльність закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання до вимог часу та особливостей діяльності майбутніх роботодавців, вважаємо, що не всі ухвалені норми цього закону та спричинені ним зміни в інших нормативних актах є доцільними та такими, що відповідають чинному законодавству України у сфері вищої освіти.

Зокрема, аналіз нового змісту пункту 13 частини 4 статті 13 Закону України «Про вищу освіту», який дозволяє МВС України своїми нормативно-правовими актами встановлювати особливі вимоги щодо формування індивідуальних навчальних планів та індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів вищої освіти за погодженням із Міністерством освіти та науки України (далі – МОН України) показує, що він суперечить положенням:

1) пункту 5 статті 9 Закону України «Про вищу освіту», який передбачає, що заклади вищої освіти (наукові установи) самостійно розробляють і затверджують освітні програми з урахуванням вимог до відповідного рівня вищої освіти, встановлених законодавством та стандартами вищої освіти;

2) пункту 2 статті 9-1 Закону України «Про вищу освіту», відповідно до якого заклад вищої освіти може самостійно запроваджувати спеціалізації, що зазначаються під час присудження освітньої кваліфікації особам, які успішно закінчили навчання за відповідними освітніми програмами;

3) абзацу 2 частини 5 статті 10 Закону України «Про вищу освіту», який вказує, що закладом вищої освіти порядку для кожного здобувача вищої освіти розробляються та затверджуються індивідуальні навчальні плани на кожний навчальний рік. Індивідуальний навчальний план формується за результатами особистого вибору здобувачем вищої освіти дисциплін в обсязі, не меншому за встановлений цим Законом, з урахуванням вимог освітньої програми щодо вивчення її обов'язкових компонентів;

4) частині 2 статті 32 Закону України «Про вищу освіту», яка говорить, що заклади вищої освіти мають рівні права, що становлять зміст їх автономії та самоврядування, у тому числі мають право розробляти та реалізовувати освітні (наукові) програми в межах ліцензованої спеціальності та самостійно запроваджувати спеціалізації, визначати їх зміст і програми навчальних дисциплін [11].

Тож вказане право МОН України погоджувати вимоги щодо формування індивідуальних навчальних планів та індивідуальних освітніх траєкторій у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання порушує принципи їх автономності, а також є прямим порушенням права на запровадження спеціалізацій та встановлення переліку вибіркових дисциплін. Ця позиція є принципово важливою, оскільки індивідуальні навчальні плани та індивідуальні освітні траєкторії здобувачів вищої освіти формуються на основі переліку вибіркових дисциплін, які має погоджувати МОН України.

Наголосимо, що подальша реалізація такої норми повністю нівелює самостійність закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які готують поліцейських, не відповідає порядку розробки формуванню змісту освітніх програм, є прямим втручанням міністерства в освітній процес певної категорії закладів вищої освіти. Принагідно нагадаємо, що освітні програми мають формуватися відповідно до стандартів вищої освіти, який містить нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання. Таким чином заклад вищої освіти із специфічними умовами навчання має право в освітній програмі визначити перелік нормативних дисциплін, вивчення яких дозволяє здобувачам досягнути результатів навчання, встановлених стандартом вищої освіти.

Водночас у закладу є право самостійно сформувати перелік дисциплін за вибором (варіативна частина), які спрямовані, як на досягнення результатів навчання встановлених стандартом, так і на досягнення інших результатів навчання відповідно до спеціалізації програми, вимог роботодавців, ринку праці тощо. Причому перелік таких вибіркових дисциплін може змінюватися кожного року при перегляді освітньої програми. Незмінним залишається тільки їх частина – 25 % від загального обсягу кредитів освітньої програми.

Практика проведення акредитаційних експертиз показує те, що закладам вищої освіти рекомендується формувати перелік дисциплін за вибором не тільки в межах спеціальності освітньої програми, але й також додавати до цього переліку дисципліни з освітніх програм за іншими спеціальностями та навіть рівнями освіти. Причому під час акредитації саме заклад вищої освіти повинен обґрунтувати перелік таких дисциплін та їх вплив на досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти.

Подальший аналіз нормативно-правової бази показує, що треба також звернути увагу на внутрішню конкуренцію норм закону України «Про вищу освіту», що виникли у зв'язку з ухваленням законодавчих змін щодо військової освіти.

У новій редакції частини 4 статті 13 Закону України «Про вищу освіту» передбачено, що державні органи, до сфери управління яких належать заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, мають право своїми нормативно-правовими актами встановлювати особливі вимоги, зокрема, щодо управління відповідними закладами та організації освітнього процесу в них. Водночас аналіз частини другої статті 32 Закону України «Про вищу освіту» показує, що заклади вищої освіти мають рівні права, які становлять зміст їх автономії та самоврядування, у тому числі вони мають право самостійно визначати форми навчання та форми організації освітнього процесу (пункт 2 статті 32) [11].

Також пунктом 6 частини четвертої статті 13 Закону України «Про вищу освіту»

передбачається встановлення особливих вимог щодо формування переліку спеціалізацій підготовки здобувачів спеціалізованої освіти у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання. Водночас відповідно до пункту 10 частини другої статті 32 Закону України «Про вищу освіту» заклади вищої освіти мають право самостійно запроваджувати спеціалізації, визначати їх зміст і програми навчальних дисциплін [11].

Додатково абзацом 2 частини четвертої статті 13 Закону України «Про вищу освіту» вказано, що нормативно-правові акти, передбачені пунктами 8–14 цієї частини, затверджуються за погодженням із центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Якщо ми проаналізуємо положення статті 19 Конституції України, то можемо зазначити, що органи державної влади та їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Це означає, що такі органи мають діяти тільки так, як зазначено у законі. Вони не можуть ухвалювати самостійних рішень, коли це питання не врегульовано законом [12]. В цьому полягає розмежування принципів «чорної дошки» та «білої дошки», коли громадянам можна вчиняти дії, не заборонені законом, а органам державної влади та їх посадовим особам тільки ті дії, що прямо передбачені законом. Погодження нормативних актів МВС України з боку МОН України не передбачено в його повноваженнях. Відповідно до пункту 20 статті 13 Закону України «Про вищу освіту» МОН України має право тільки видавати нормативно-правові акти з питань вищої освіти у випадках, передбачених цим Законом, жодних додаткових повноважень міністерства щодо погодження актів, які видаються іншими органами виконавчої влади, в законі прямо не зазначається [11].

Отже, законодавцю треба, по-перше, усунути внутрішню конкуренцію норм закону «Про вищу освіту», а по-друге, зазначити в частині першій статті 13 цього закону право Міністерства освіти і науки погоджувати нормативні акти інших центральних органів виконавчої влади у сфері вищої освіти. В іншому випадку вказане «погодження», за збереження поточної ситуації, може бути предметом судового оскарження.

Додатковим аргументом на користь таких висновків є рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого положення пункту 11 Прикінцевих положень Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» від 08.07.2016 № 5-рп/2016. Зокрема, в ньому наголошується, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, а метою функціонального поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову є, зокрема, розмежування повноважень між різними органами державної влади, що означає самостійне виконання кожним із них своїх функцій та здійснення повноважень відповідно до Конституції та законів України. Отож представники суду наголошують на неможливості встановлення залежності одного органу виконавчої влади від другого за рівності їх правових статусів [13].

Крім вищевикладеного, звертаємо увагу, що ухвалення Закону України від 17.12.2021 № 1986-IX зумовлює здійснення подальшої роботи щодо узгодження відомчих нормативних актів МВС України з новими положеннями законодавства України «Про вищу освіту».

Зокрема, частину другу статті 30 було доповнено абзацом двадцять шостим такого змісту: «Перелік інформації про вищі військові навчальні заклади, заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти, що підлягає розміщенню на веб-сайтах, визначається державними органами, до сфери управління яких вони належать, з урахуванням вимог законодавства з питань інформації з обмеженим доступом» [10].

Отже, МВС України необхідно ухвалити наказ «Про затвердження структури та вимог до вебсайтів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання». Вказаний наказ треба розробляти з урахуванням Постанови Кабінету Міністрів України від 04.01.2002 № 3 «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» та Постанови Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 493 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо функціонування офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади».

Статтю 43 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» доповнено частиною другою відповідно до якої державні органи до сфери управління яких належать наукові установи, мають право своїми нормативно-правовими актами встановлювати особливі вимоги щодо підготовки наукових кадрів в ад'юнктурі та докторантурі відповідних наукових установ, закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання. Тож є потреба удосконалити зміст наказу МВС України від 28.11.2017 № 963 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у науково-дослідних установах, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України, та вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ України і Національної поліції України» [14].

Зокрема, ми пропонуємо виключити із пункту 7 норму про те, що до ад'юнктури на конкурсній основі приймаються особи, які мають стаж роботи (служби) не менше двох років після здобуття вищої освіти ступеня магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста).

Внаслідок реалізації зазначеної норми якість кадрового складу слухачів ад'юнктури значно погіршилася, оскільки багато випускників закладів вищої освіти системи МВС, які мали значні успіхи в навчанні та науковій діяльності вже не бажають знов повертатися на вступ до ад'юнктури через втрату мотивації до подальшої кар'єри наукового або науково-педагогічного працівника. Більш того, за два роки практичної діяльності вони втрачають навички проведення наукових досліджень, що впливає на якість їх навчання у відповідних відділах освітньо-наукової підготовки. Зазначена ситуація призводить до того, що на вступ до ад'юнктури у ЗВО МВС часто претендують особи, які не в змозі якісно виконувати професійні обов'язки у практичних підрозділах НПУ і не мають мотивації до наукової роботи. На підставі вищевикладеного певна частина з них відраховується за невиконання освітніх програм, а деякі особи навіть вступають на навчання з тим, щоб «пересидіти» деякий час у відділах ад'юнктури, маючи на меті отримати чергове звання, стаж роботи та інші преференції. Разом із цим дійсно здібні випускники закладів вищої освіти системи МВС, які мали наукові досягнення, брали активну участь у громадському та науковому житті, мали високу мотивацію до продовження кар'єри науковця або викладача, позбавлені права вступу до ад'юнктури, оскільки не мають потрібного стажу роботи. Впевнені, що зазначена ситуація може згодом негативно відобразитися на якості науково-педагогічного та наукового складу закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, зробить неможливим проведення фундаментальних та прикладних досліджень у правоохоронній сфері, що спричинить занепад наукової роботи в системі міністерства внутрішніх справ. В подальшому відсутність кваліфікованих наукових кадрів може призвести до неможливості підготовки якісної наукової та навчально-методичної продукції (підручники, посібники, науково-методичних рекомендацій тощо), а також проєктів законів України та інших нормативних актів у сфері правоохоронної діяльності.

Крім вищезазначеного, є потреба в узгодженні всього змісту наказу МВС України від 28.11.2017 № 963 з чинними вимогами законодавства про вищу освіту, оскільки починаючи із 2017 року його положення не змінювалися. Зокрема, на виконання вимог статті 5 Закону України «Про вищу освіту» треба змінити пункти 15 та 23 відповідного наказу, до яких треба додати норми про порядок захисту дисертації на здобуття наукового ступеня «доктор філософії» в разових спеціалізованих вчених радах та закріпити норму, що обсяг освітньої складової освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії повинен становити 30–60 кредитів ЄКТС.

Крім того, відповідно до пункту 44 Постанови Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» до відомчого наказу від 28.11.2017 № 963 необхідно додати пункт 20-1, в якому треба відобразити особливості підготовки до захисту та захисту роботи здобувачем ступеня доктора наук, який самостійно підготував свою роботу поза докторантурою.

Доцільним також є розширення прав здобувачів, що вказані у пункті 29 відповідного наказу та узгодження їх переліку з положеннями статей 6, 32, 63 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII. Зокрема, пропонується додати права здобувачів на безпечні і нешкідливі умови навчання та побуту, безоплатне

користування бібліотеками, музеями, інформаційними фондами, навчальною, науковою та спортивною базами закладу вищої освіти, користування виробничою, культурно-освітньою, побутовою, оздоровчою базами закладу вищої освіти у порядку, передбаченому статутом цього закладу [14].

Крім змін до відомчого порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук з урахуванням нової редакції частини 4 статті 13 Закону України «Про вищу освіту», доцільним та актуальним є розробка та ухвалення нової редакції таких нормативних актів МВС України з питань організації освітнього процесу:

1) наказу МВС України від 14.02.2008 р. № 6 «Про затвердження Положення про вищі навчальні заклади МВС»;

2) наказу МВС України від 14.02.2008 р. № 69 «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС України»;

3) наказу МВС України від 07.09.2009 р. № 381 «Про затвердження Положення про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення курсантів (слухачів) вищих навчальних закладів МВС»;

4) наказу МВС України від 27.06.2013 р. № 621 «Про затвердження Положення про практичну підготовку слухачів та курсантів вищих навчальних закладів МВС України».

Також вважаємо, що треба звернути увагу на необхідність врегулювання порядку призначення ректорів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання та вимог до них.

Відповідно до статті 34 Закону України «Про вищу освіту» особливості повноважень та обов'язків керівника закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання визначаються центральним органом виконавчої влади, до сфери управління якого належить цей заклад вищої освіти, військовий навчальний підрозділ закладу вищої освіти, за погодженням з центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. Стаття 42 цього ж закону вказує, що керівник закладу вищої освіти обирається шляхом таємного голосування строком на п'ять років у порядку, передбаченому цим Законом і статутом закладу вищої освіти [11].

Зі свого боку, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації статті 42 Закону України «Про вищу освіту» від 05.12.2014 № 726 державні органи, до сфери управління яких належать заклади вищої освіти із специфічними умовами навчання, мають право своїми актами встановлювати особливі вимоги до кандидатів на посади керівників відповідних вищих військових навчальних закладів (закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання) та порядку їх призначення [15].

Якщо досліджувати положення ще чинного наказу МВС України «Про затвердження Положення про вищі навчальні заклади МВС» від 14.02.2008 № 62, то можна знайти норму про те, що порядок комплектування посад ректорів (начальників) та проректорів (заступників начальника) ЗВО, начальників факультетів та їх заступників, науково-педагогічних, педагогічних та наукових працівників здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства, в тому числі нормативно-правових актів, що регламентують призначення працівників органів внутрішніх справ.

Отже, можна зробити висновок про те, що наявні суперечності між положеннями законодавства про вищу освіту та правовими актами Уряду з питань призначення або обрання ректора закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, оскільки закон говорить про обрання, а постанова Уряду допускає їх призначення. До того ж, чинні відомчі накази МВС України також мають суттєві прогалини щодо врегулювання цього питання.

Таким чином доцільним є внесення змін до статті 42 Закону України «Про вищу освіту» щодо встановлення процедури призначення керівників вищого військового навчального закладу, закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти. Причому вимоги до цих осіб та особливості їх повноважень мають визначатися МВС України або Міністерством оборони України з урахуванням положень Закону України «Про вищу освіту», без погодження із МОН України, про яке ми говорили вище.

Крім того, з урахуванням чинного законодавства у сфері освіти, постанов Уряду України та наказів МВС України маємо сформулювати пропозиції щодо вимог до

кандидатів на посади керівників (реktorів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що готують поліцейських:

- 1) громадянство України;
- 2) відповідність загальним умовам вступу на службу в поліцію;
- 3) вища освіта ступеня магістра або освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста в одній з таких галузей знань: право, воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону, цивільна безпека, управління та адміністрування, публічне управління та адміністрування;
- 4) знання державної мови відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови;
- 5) наявність вченого звання та наукового ступеня;
- 6) досвід роботи на керівних посадах у вищих військових навчальних закладах, закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання не менше п'яти років;
- 7) стаж роботи на посадах наукових та/або науково-педагогічних працівників не менше ніж десять років.

Не може бути призначена на посаду керівника (ректора) закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, які готують поліцейських, особа яка:

- 1) за рішенням суду визнана недієздатною або дієздатність якої обмежена;
- 2) має судимість за вчинення кримінального правопорушення, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку;
- 3) відповідно до вироку суду позбавлена права обіймати відповідні посади;
- 4) за рішенням суду була визнана винною у вчиненні корупційного правопорушення – протягом року з дня набрання відповідним рішенням суду законної сили;
- 5) піддавалася адміністративному стягненню за корупційне правопорушення – протягом року з дня набрання відповідним рішенням суду законної сили.

Висновки. На підставі проведеного дослідження маємо зробити такі висновки та узагальнення, що, на нашу думку, сприятимуть удосконаленню діяльності закладів вищої освіти МВС України, які готують поліцейських:

1. Нормативно-правова основа діяльності закладів вищої освіти системи МВС перебуває в умовах постійної трансформації, зумовленої новими викликами воєнного стану, а також актуальними запитамі роботодавців на підготовку фахівців із спеціальними професійними компетенціями.

2. Зміни, що були внесені до законодавства про вищу освіту в частині організації військової освіти, не повною мірою відповідають положенням Закону України «Про вищу освіту», породжують внутрішню конкуренцію норм цього закону, що має негативний вплив на автономні права таких закладів щодо організації освітнього процесу, визначення спеціалізацій та ін.

3. Міністерству освіти і науки надані широкі дискретні повноваження щодо здійснення контролю за нормативним забезпеченням діяльності закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які, по-перше, порушують принципи діяльності центральних органів виконавчої влади, а, по-друге, становлять загрозу автономії відомчих вишів.

4. Відомча нормативна база діяльності закладів вищої освіти системи МВС, які готують поліцейських, потребує суттєвого оновлення та узгодження із сучасними вимогами.

5. Є потреба в удосконаленні відомчого порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у науково-дослідних установах, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України та закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, шляхом врегулювання порядку підготовки докторів філософії, захисту дисертаційних досліджень виконаних поза докторантурою, виключення деяких вимог для вступників до ад'юнктури, що сприятиме зміцненню якості науково-педагогічного та наукового складу закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання.

6. Потребує подальшого врегулювання порядок призначення ректорів (керівників) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, шляхом розробки та внесення змін до Закону України «Про вищу освіту», а також затвердження вимог та критеріїв до таких осіб з боку Уряду та МВС України.

Перспективними напрямками подальших досліджень треба визначити аналіз

організаційних та адміністративно-правових основ організації освітнього процесу в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, які готують поліцейських.

Список використаних джерел

1. Аброськін В. В., Албул С. В. Заклади вищої освіти МВС України в контексті концепції розвитку юридичної освіти. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 1. С. 204–212.
2. Авраменко О. В., Кучер В. О. Вдосконалення підготовки поліцейських у закладах вищої освіти МВС України. *Соціально-правові студії*. 2020. Вип. 1 (7). С. 15–23.
3. Диська Д. Г. Місце закладу вищої освіти зі специфічними умовами навчання в системі вищої освіти. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 2. С. 128–135.
4. Долинська М. С. Проблеми юридичної освіти в закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. *Право і суспільство*. 2020. № 2. С. 32–37.
5. Ізбаш К. С. Адміністративно-правовий статус суб'єктів, які здійснюють підготовку кадрів для Національної поліції України. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової держави : матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Одеса, 31 бер. 2021 р.)*. Одеса : ОДУВС, 2021. С. 133–135.
6. Ковалів М. В. Правові основи освітньої діяльності в закладах зі специфічними умовами навчання МВС України. *Соціально-правові студії*. 2021. Вип. 1 (11). С. 39–45.
7. Логвиненко Б. О., Ігнатів С. О. Окремі особливості підготовки поліцейських у закладах вищої освіти МВС України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 1 (110). С. 8–13.
8. Савельєва І. В. Адміністративно-правове забезпечення підготовки кадрів Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Тернопіл. нац. екон. ун-т. Тернопіль, 2019. 227 с.
9. Швець Д. В. Забезпечення якості освітніх програм з підготовки поліцейських у закладах вищої освіти системи МВС України. *Підготовка поліцейських в умовах реформування системи МВС України : зб. наук. пр. (конф. м. Харків, 28 трав. 2021 р.)*. Харків : ХНУВС, 2021. С. 237–241.
10. Про внесення змін до деяких законів України щодо військової освіти та науки : Закон України від 17.12.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1986-20#Text>.
11. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
12. Конституція України : Закон України від 28.06.1996. URL: <https://tinyurl.com/yy5cfrjr>.
13. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремого положення пункту 11 Прикінцевих положень Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» від 08.07.2016 р. № 5-рп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-16#Text>.
14. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у науково-дослідних установах, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України, та вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку кадрів для Міністерства внутрішніх справ України і Національної поліції України : наказ МВС України від 28.11.2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1534-17#Text>.
15. Деякі питання реалізації статті 42 Закону України «Про вищу освіту» : постанова Кабінету Міністрів України від 05.12.2014 № 726. URL : <https://tinyurl.com/2l4a468p>.

Надійшла до редакції 01.09.2022

References

1. Abroskin, V. V., Albul, S. V. (2021) Zaklady vyshchoi osvity MVS Ukrainy v konteksti kontseptsii rozvytku yurydychnoi osvity [Institutions of higher education of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in the context of the concept of development of legal education]. *Pivdenoukrainskyi pravnychi chasopys*. № 1, pp. 204–212. [in Ukr.].
2. Avramenko, O. V., Kucher, V. O. (2020) Vdoskonalennia pidhotovky politseiskyykh u zakladakh vyshchoi osvity MVS Ukrainy [Improving the training of police officers in institutions of higher education of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. *Sotsialno-pravovi studii*. Issue 1 (7), pp. 15–23. [in Ukr.].
3. Dyska, D. H. (2020) Mistse zakladu vyshchoi osvity zi spetsyfychnymy umovamy navchannia v systemi vyshchoi osvity [Place of higher education institution with specific study conditions in the higher education system]. *Naukovyi visnyk publicznego ta pryvatnoho prava*. Issue 2, pp. 128–135. [in Ukr.].
4. Dolynska, M. S. (2020) Problemy yurydychnoi osvity v zakladakh vyshchoi osvity zi spetsyfychnymy umovamy navchannia [Problems of legal education in institutions of higher education with specific conditions of study]. *Pravo i suspilstvo*. № 2, pp. 32–37. [in Ukr.].
5. Izbash, K. S. (2021) Administratyvno-pravovi status subiektiv, yaki zdiisniuiut pidhotovku

kadriv dlia Natsionalnoi politsii Ukrainy [Administrative and legal status of entities that train personnel for the National Police of Ukraine]. *Rol ta mistse pravookhoronnykh orhaniv u rozbudovi demokratychnoi pravovoi derzhavy : materialy XIII Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf. (m. Odesa, 31 ber. 2021 r.)*. Odesa : ODUVS, pp. 133–135. [in Ukr.].

6. Kovaliv, M. V. (2021) Pravovi osnovy osvithoi diialnosti v zakladakh zi spetsyfichnymy umovamy navchannia MVS Ukrainy [Legal basis of educational activity in institutions with specific conditions of training of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. *Sotsialno-pravovi studii*. Vyp. 1 (11), pp. 39–45. [in Ukr.].

7. Lohvynenko, B. O., Ihnatov, S. O. (2021) Okremi osoblyvosti pidhotovky politseiskykh u zakladakh vyshchoi osvity MVS Ukrainy [Specific features of training of police officers in institutions of higher education of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. № 1 (110)*, pp. 8–13. [in Ukr.].

8. Savelieva, I. V. (2019) Administratyvno-pravove zabezpechennia pidhotovky kadriv Natsionalnoi politsii Ukrainy [Administrative and legal provision of personnel training of the National Police of Ukraine] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07 / Ternopil. nats. ekon. un-t. Ternopil, 227 p. [in Ukr.].

9. Shvets, D. V. (2021) Zabezpechennia yakosti osvithnikh prohram z pidhotovky politseiskykh u zakladakh vyshchoi osvity systemy MVS Ukrainy. Pidhotovka politseiskykh v umovakh reformuvannia systemy MVS Ukrainy [Ensuring the quality of educational programs for the training of police officers in institutions of higher education of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Training of police officers in the conditions of reforming the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine] : zb. nauk. pr. (konf. m. Kharkiv, 28 trav. 2021 r.) / MVS Ukrainy, Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav, kaf. taktych. ta spets.-fiz. pidhot. f-tu № 2. Kharkiv : KhNUVS, pp. 237–241. [in Ukr.].

10. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo viiskovoi osvity ta nauky [On amendments to some laws of Ukraine regarding military education and science] : Zakon Ukrainy vid 17.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1986-20#Text>. [in Ukr.].

11. Pro vyshchu osvitu [About higher education] : Zakon Ukrainy vid 01.07.2014. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. [in Ukr.].

12. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 28.06.1996. URL : <https://tinyurl.com/yy5cfpjr>. [in Ukr.].

13. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Verkhovnoho Sudu Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) okremoho polozhennia punktu 11 Prykintsevykh polozhen Zakonu Ukrainy «Pro Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2016 rik» vid 08.07.2016 r. № 5-rp [Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on the constitutional submission of the Supreme Court of Ukraine regarding the compliance with the Constitution of Ukraine (constitutionality) of a separate provision of Clause 11 of the Final Provisions of the Law of Ukraine «On the State Budget of Ukraine for 2016» dated 07/08/2016 No. 5-pr]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-16#Text>. [in Ukr.].

14. Pro zatverdzhennia Poriadku pidhotovky zdobuvachiv vyshchoi osvity stupenia doktora filosofii ta doktora nauk u naukovykh ustanovakh, shcho nalezhat do sfery upravlinnia Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy, ta vyshchykh navchalnykh zakladakh iz spetsyfichnymy umovamy navchannia, yaki zdiisnuiut pidhotovku kadriv dlia Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy i Natsionalnoi politsii Ukrainy [On the approval of the Procedure for the training of higher education applicants for the degrees of Doctor of Philosophy and Doctor of Sciences in research institutions belonging to the sphere of administration of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, and higher educational institutions with specific learning conditions that train personnel for the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and the National Police of Ukraine] : nakaz MVS Ukrainy vid 28.11.2017 r. № 963. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1534-17#Text> (data zvernennia: 01.09.2022). [in Ukr.].

15. Deiaki pytannia realizatsii statti 42 Zakonu Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [Some issues of implementation of Article 42 of the Law of Ukraine «On Higher Education»] : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 05.12.2014 r. № 726. URL: <https://tinyurl.com/2l4a468p>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Kostiantyn Buhaichuk. Improvement of regulatory and legal regulation of the activities of higher education institutions of the MIA of Ukraine which train police officers. The article analyzes the latest regulatory changes to the legislation of Ukraine on higher education in terms of improving the activities of higher education institutions with specific study conditions. A comparative and legal analysis of the powers of higher education institutions with specific learning conditions regarding the development of their own normative acts, instructions, requirements for the organization of the educational process, as well as the procedure for appointing the heads of these higher education institutions was carried out.

On the basis of the conducted research, it was concluded that the changes that were made to the legislation on higher education in the part of the organization of military education do not fully correspond to the provisions of the Law of Ukraine «On Higher Education», giving rise to internal competition of the norms of this law, which, in turn, has a negative impact on the autonomous rights of such institutions regarding the organization of the educational process, the determination of specializations, etc.

Also, the Ministry of Education and Science has been granted broad discretionary powers to control the regulatory support of the activities of higher education institutions with specific learning conditions, which, firstly, violate the principles of the activities of central executive bodies, and, secondly, threaten the autonomy of higher education institutions with specific learning conditions.

It has been proven that the departmental regulatory framework for the activities of higher education institutions of the Ministry of Internal Affairs system that train police officers needs to be significantly updated and brought into line with modern requirements.

In particular, there is a need to improve the departmental procedure for the training of higher education applicants for the degrees of Doctor of Philosophy and Doctor of Science in research institutions that belong to the sphere of administration of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The procedure for appointing rectors (heads) of higher education institutions with specific conditions also needs further regulation education, by developing and amending the Law of Ukraine «On Higher Education», as well as approval of requirements and criteria for such persons by the Government of Ukraine and the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

Keywords: *Ministry of Internal Affairs of Ukraine, National Police of Ukraine, higher education, institutions of higher education with specific conditions of study, educational process, scientific activity.*

УДК 351.741

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-3-292-296

**Сергій
КОМИССАРОВ©**
доктор юридичних
наук, професор

**Олексій
МАМЧІЙ©**
начальник
відділення

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

РЕКРУТИНГ ЯК СУЧАСНА СИСТЕМА ДОБОРУ КАДРІВ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Стаття присвячена визначенню сутності та особливостей рекрутингу як сучасної системи добору кадрів для Національної поліції, а також перспективних шляхів її удосконалення. Наголошено, що дефіцит професійних кадрів у системі Національної поліції пов'язаний із багатьма причинами, серед яких не останню роль відіграють обсяг грошового забезпечення, декларативність «соціального пакету», а також ненормований робочий тиждень. Водночас саме організація добору на посаду поліцейського є «точкою відліку», з якої починається успішне вирішення кадрового питання в органах Національної поліції. Визначено, що рекрутинг є певною діяльністю, або системою дій та заходів, спрямованих на пошук та визначення кандидатів, найбільш відповідних за своїми діловими, професійними, психологічними та фізіологічними рисами зайняттю певних посад в органах Національної поліції.

Ключові слова: *кадри, добір, рекрутинг, конкурс, посада, Національна поліція, процедура.*

Постановка проблеми. Створення у 2015 році Національної поліції в Україні як правоохоронної інституції європейського зразка стало важливим кроком у напрямі формування «нової» правоохоронної системи, заснованої на сервісно-орієнтованому підході. Багато в чому успіх реформи залежав від внутрішньо-організаційної складової, зокрема в частині добору осіб для задоволення потреб Національної поліції у

© С. Комиссаров, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9549-5389>

mail@dpuvs.in.ua

© О. Мамчій, 2022

mamchii@ukr.net